

Швець С.Л.

аспірант кафедри політичних наук

*ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»*

МІГРАЦІЙНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасні міграційні процеси несуть в собі політичне навантаження, пов'язане з тиском на існуючі політичні інститути з трансформацією основних маркерів політичного життя. Міграційний процес у сучасному світі впливає на політичне життя як «приймаючого», так і «віддаючого» суспільства, тобто відбувається політизація міграційного процесу, але і, у свою чергу, сама соціальна, політична, духовна, економічна ситуації впливають на цей процес, що призводить до появи політичного компоненту у міграційного процесу.

Політична складова ще не є переважаючою, але дослідження політичних аспектів міграційних процесів є актуальною темою сьогодення. Не менш актуальним це питання є для України, тому що в нашій країні чіткі концептуальні засади не сформувалися до кінця і питання про концепцію міграційної політики не вирішено остаточно. А якщо додати до цього політичну ситуацію, яка складається в нашій країні та світі (конфлікт на Донбасі, міграційна криза в Європі) – це загострює політичні аспекти міграційних процесів для України. Саме тому необхідно розглянути перспективи розвитку міграційної політики України та розробити чітку концепцію, щодо запобігання міграційної кризи.

Міграційні процеси не є новими для України, але зараз змінюється специфіка та обсяги міграційних потоків. Якщо протягом історичного розвитку України переважала внутрішня міграція, то сучасні політичні процеси, які відбуваються в світі, в першу чергу призводять до еміграції населення в більш розвинені країни. Такими країнами є країни ЄС, але в половині випадків вимушені мігранти та біженці змушені залишатися в транзитних країнах. Перенаселення країни викликає міграційну кризу, від якої зараз потерпають країни ЄС [4].

Розвиток наукових поглядів на міграційні процеси відбувалося і відбувається в рамках різних наук та напрямів, це питання є міждисциплінарним.

У 1885 р. англійський учений Е. Равенстайн одним з перших спробував формалізувати закономірності та поняття у сфері міграційних процесів. На прикладі міграцій у Великобританії і Північній Америці він сформулював одинадцять міграційних законів (правил): найбільше міграцій здійснюється на короткі відстані; міграція відбувається поступово, крок за кроком; міграції на великі відстані направляються в основному у великі торговельні або промислові центри; кожному міграційній потоку відповідає свій контрпоток; городяни менш рухливі в міграційному плані, ніж населення сільських районів; у внутрішніх міграціях більш активні жінки, а до міжнародних – чоловіки; більшість мігрантів являють собою доросле населення, сім'ї рідше мігрують за межі своєї країни; зростання великих міст у більшій мірі зумовлений міграцією населення, ніж природним приростом; масштаби міграції зростають з розвитком промисловості й торгівлі та особливо з розвитком транспорту; більшість мігрантів із сільської місцевості рухаються у великі промислові і торгові центри; економічні причини міграції є визначальними [5, с. 167-204].

Деякі підходи Равенстайна (наприклад, ті, згідно з якими більшість міграцій здійснюється на короткі відстані, міграційні потоки породжують протівопотоки і пов'язані з технічним розвитком і т.д.) пройшли випробування часом і залишаються базовими в роботах сучасних вчених. Саме на основі його робіт отримали розвиток багато наукових теорій міграцій. Його теза «Міграція означає життя і прогрес, малорухливість населення – стагнацію» знайшла підтвердження на практиці.

2015 рік можна схарактеризувати як початок міграційної кризи для країн Європи. За перше півріччя 2015 року кордони ЄС пересікли понад 137 тис. людей, що на 83% більше, ніж за аналогічний період 2014 року. Основні тенденції у сфері нелегальної міграції загостренням соціально-політичної ситуації у ряді країн Азії та Близького Сходу.

Незважаючи на свій потенціал як за площею займаної території, так і вигідним місцем розташування та наявністю значної чисельності населення, Україна у 2014 році не стала привабливішою для висококваліфікованих трудових мігрантів. Натомість Україна через своє геополітичне становище є досить привабливою у якості країни-транзиту для мігрантів з країн третього світу на шляху до високорозвинених країн Європи [3, с.308].

Історично, більшість міграційних процесів в Україні проходили у формі еміграції, і це було пов'язано в першу чергу, з політичними

причинами. Імміграція – це порівняно нове явище. Наразі в Україні поки що немає загрози міграційної кризи, яка склалася в європейських країнах. Шлях в Європу через Україну не приваблює велику кількість мігрантів з Близького Сходу та країн Магрибу. Але виконуючи зобов'язання перед ЄС, Україна вже в цьому році має прийняти на поселення біженців та переселенців з країн Близького Сходу. Така політика загрожує нестабільністю в середині країни, а також виникає загроза нової революції [2, с. 402].

Україна має проблему з внутрішніми переселенцями через конфлікт на сході України. За офіційними даними лише в серпні 2015 року в Україні було зареєстровано майже 1,5 млн чоловік.

Тенденції міграцій вказують на нагальну потребу негайного запровадження в Україні контролю за прогнозуванням та обмеженням міграційних потоків.

Звичайно, на сьогодні українська держава, яка перебуває у перманентно кризовому стані, нездатна повною мірою забезпечити антиімміграційні заходи, проте це аж ніяк не означає того, що міграційна політика Україні зараз не потрібна. Навпаки, Україна потребує двопланової міграційної політики: по-перше, політики першопланових заходів, які відповідатимуть сьогоднішнім можливостям держави, і, по-друге, перспективної міграційної політики.

Сучасний політичний процес може розглядатися як динамічна взаємодія таких акторів: з боку громадянського суспільства – мігранти та їхні громади, діаспори, організації по захисту прав і свобод мігрантів, рухи, що виступають проти міграції та мігрантів, а також політичні партії. З боку держави – це законодавчі, виконавчі і судові органи влади. Також міграційні процеси можуть призвести до ускладнення і трансформації соціально-політичних інститутів, мови, культури, моделей поведінки як у приймаючих країнах, так і з допомогою зворотних зв'язків – у країнах виїзду [1, с. 45-48].

Зараз українська держава потребує чіткої міграційної політики для того, щоб мати змогу керувати міграційними процесами на політичному рівні. Для цього потрібно враховувати не лише сучасну спрямованість міграційних процесів, а й історичні помилки, які здійснювали країни в намаганні приборкати міграційні процеси. Так, історія доводить що проводити політику асиміляції мігрантів недоречно, і така політика не завжди є вдалою.

Міграція і пов'язані з нею проблеми можуть бути використані як досить дієвий інструмент політичної боротьби за владу. Соціальні аспекти адаптації та інтеграції мігрантів приймає суспільство, проблеми толерантності відносин між мігрантами та місцевим населенням набувають у сучасному світі важливе політико-практичне і соціокультурне значення. Особливість тенденції посилення взаємозалежності міграційних та політичних процесів в глобальному світі проявляється, з одного боку, в політизації міграційних, з іншого боку, в детермінованості політичних процесів міграцією.

Література

1. Ефимов Ю.Г. Политическая миграциология: миграционные процессы в контексте политологических проблем/ Ю.Г. Ефимов. – М.: АНМИ, 2005. – 204 с.
2. Супруновський А.І. Проблеми формування міграційної політики України / А.І. Супруновський // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип. 52. – С. 401-406. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdp_2010_52_66.pdf
3. Шамраєва В.М. Спільна міграційна політика ЄС в контексті євроінтеграційних устремлінь України / В.М. Шамраєва // Актуальні проблеми державного управління. – 2009. – № 2 (36). – С. 305-312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/apdu/2009_2/doc/4/0.pdf
4. Clear rules on migration and asylum / EPP Group in the European Parliament. – 2014. – February 25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eppgroup.eu/topic/Clear-rules-on-migration-and-asylum>
5. Ravenstein E. The Laws of Migration/ E. Ravenstein // Journal of the Statistical Society. – 1885. – № 46. – P. 167-235.